

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRSEL SANATLAR DERSİNİN İŞLENİŞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

OPINIONS OF CLASSROOM TEACHERS ON THE PROCESSING OF VISUAL ARTS LESSON

Zehra Öz¹, Zühal Dinç Altun²

Makalenin Alanı: Sınıf Eğitimi

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi

06.04.2021

Kabul Tarihi

15.07.2021

Anahtar Kelimeler

Görsel sanatlar
Sınıf
öğretmenlerinin
görüşleri
Yarı yapılandırılmış
görüşme

Özet

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersinin işlenişine ilişkin görüşlerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmış olup durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında bir devlet ilkokulunda görev yapan ve gönüllülük esasına dayalı, kolayda örneklem yöntemiyle seçilen 10 sınıf öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış, veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; öğretmenlerin tamamına yakınının öğretim programına bağlı kalarak dersi işledikleri, programdaki bazı kazanımları anlamakta ve uygulamakta zorlanmalarına rağmen kazanımlarda geçen sanat terimlerinin çoğunu bildikleri tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında görüşüne başvurulmuş öğretmenler; öğretmen kılavuz kitabına ihtiyaç duymalarına rağmen öğrenci ders ve çalışma kitabına ihtiyaç duymadıklarını, çoğunlukla derste ek kaynak kullandıklarını, derste yaşadıkları sorunlara çözüm üretebildiklerini ifade etmekle birlikte görsel sanatlar dersinin branş öğretmenleri tarafından yürütülmesi gerektiğine inandıklarını da belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları bağlamında; sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar eğitimine yönelik hizmet içi eğitim almalarının, derse yönelik kazanımların sade ve yalın bir dilde ifade edilmesinin ve aynı zamanda ilkokul düzeyinde görsel sanatlar dersinin branş öğretmenleri tarafından yürütülmesinin eğitim-öğretimin daha nitelikli ve faydalı bir şekilde sürdürülmesine katkı sağlayacağı önerilmektedir.

Article Info

Received

06.04.2021

Accepted

15.07.2021

Keywords

Visual arts
Classroom
teachers' views
Interview

Abstract

In this study, it is aimed to reveal the opinions of the classroom teachers about the visual arts lesson. The research was designed within the framework of qualitative research approach and case study method was used. The research was carried out with 10 classroom teachers who worked in a public primary school in the 2019-2020 academic year and were selected by convenience sampling method on a voluntary basis. The data of the research were collected by semi-structured interview technique and the data were analyzed by content analysis technique. According to the results obtained; It has been determined that almost all of the teachers teach the course by adhering to the curriculum, and although they have difficulty in understanding and applying some of the acquisitions in the curriculum, they know most of the art terms in the acquisitions. The teachers whose opinions were consulted within the scope of the study; They stated that although they needed a teacher's guide book, they did not need a student's course and workbook, they mostly used additional resources in the course, they could find solutions to the problems they experienced in the course, and they also stated that they believed that the visual arts course should be conducted by branch teachers. In the context of research results; It is suggested that classroom teachers' in-service training for visual arts education, expressing the achievements for the course in a plain and plain language, and at the same time conducting the visual arts course at primary school level

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi, e-mail: zehra.oz876@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9774-916X (Sorumlu Yazar / Corresponding Author)

² Trabzon Üniversitesi, e-mail: zdincaltun@trabzon.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3122-5160

by branch teachers will contribute to the continuation of education in a more qualified and beneficial way.

1. GİRİŞ

Sanatla ilgili alan yazın incelendiğinde, bilim insanları ve sanatçılar tarafından yapılmış pek çok tanıma rastlamak mümkündür. Örneğin Tari'ye (2011) göre sanat "esnek ve çok kapsamlı, göreceli yönü ağır basan" bir kavram olarak tanımlanırken, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde ise "Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık" (URL-1, 2019) şeklinde ifade edilmektedir. Alakuş ve Mercin' e (2011) göre de sanat, "insanın ruhsal, duygusal, zihinsel ve fiziksel gereksinimlerini karşılayan, sanatçısına ve tüketicisine mutluluk veren bir olgudur".

Sanatın insanoğlunun varoluşuyla birlikte doğduğu söylenebilir, çünkü Gombrich (1997), insanların geçmiş yıllarda renkli topraklarla bir mağaranın duvarına kabaca bizon resimleri çizdiğini ve bu insanların ilk sanatçılar olduğunu söylemektedir. İnsanların varoluşundan itibaren sanatın insan yaşamının bir parçası olduğu, insanların sanata ihtiyaç duyduğu ve insan – sanat gelişim süreci arasında bir paralellik söz konusu olduğunu söylemek doğru olur. Fischer (1990), sanatın insan ve çevresi arasında denge sağlama niteliğinin, geçmişte olduğu gibi gelecekte de gerekli olacağını ifade etmektedir. Çünkü sanat geçmiş ve gelecek arasında köprü niteliğindedir. Sanatın en önemli özelliği, soyut olan duygu ve düşüncelerin dışı vurulmasının insan için bir gereksinim olması ve bu gereksinimlerin sanat aracılığıyla görselleşmesidir (Buyurgan ve Buyurgan, 2007).

Sanat gibi önemli bir olgu olan eğitim, insanın sosyal ve fiziksel çevreyle uyum sağlamak için içgüdüleriyle kazandığı çeşitli becerileri ve kalıtım yoluyla getirdiği gizil yetenekleriyle birlikte yeni kültür ve kültürel değerler var edebilir. Oğuzkan (1981)'a göre eğitim; yeni kuşakların toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, Tezcan (1991)'a göre bireyi yetişkin yaşamına hazırlayan, gerekli bilgi, beceri, tutum ve davranışlar edinmeye yarayan bir süreçtir". Eğitim alanında kabul gören genel tanıma göre, "Eğitim bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı (amaçlı ve planlı) olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir" (Ertürk, 1997). Eğitim birçok farklı tanıma sahip olsa da ortak yanı, eğitimin davranış değiştirme, oluşturma ve geliştirme süreci ve amacı güdülemesidir.

Görsel sanatlar eğitimi bireye süreç içerisinde algılama, analiz etme, sentez, değerlendirme, eleştirel ve yaratıcı düşünme gibi birçok beceriyi enjekte ederek estetik bir kişilik oluşturmayı amaçlayan bir eğitim alanıdır. Bu süreç içerisinde bireyin edindiği becerileri

yaşantısına katabileceği ve bu sayede topluma avantajlar sağlayacağından her düzey yaş grubunun bu becerileri edinmesi her birey için bir ihtiyaçtır (MEB, 2018).

Görsel sanatlar dersi, okul öncesinden başlayarak ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde verilmektedir. Anaokulunda sanat etkinlikleri okul öncesi öğretmenleri tarafından yürütülürken, ilkokulda görsel sanatlar dersi sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Bunun yanı sıra görsel sanatlar branş öğretmenleri ortaokul kademesi 4.sınıftan itibaren söz konusu dersleri yürütmektedir. Okulöncesi ve ilkokul kademelerinde görevli öğretmenler bu dersi yürütürken zaman zaman sorunlar yaşamaktadırlar. Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar alanına ait yeterli bilgiye ve donanıma sahip olmamalarından kaynaklanan sorunlara yönelik birçok araştırmaya rastlanmıştır. Bu alana ilişkin sorunlar üzerine; Kahraman (2014)'ın yaptığı çalışmada; sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersini önemsemedikleri, kimi öğretmenlerin bu alanda yetersiz oldukları, görsel sanatlar dersine branş öğretmenlerinin girmesi ve ders saatinin artırılması gerektiği gibi sonuçlar yer almaktadır. Gökdemir (2019)'in yaptığı çalışmada ise; sanat etkinliklerinin sınıf ortamında yapılamadığı ve bu yüzden dersin aksadığı, bu gerekçe ile sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar atölyelerinin kurulmasını talep ettikleri ifade edilmektedir. Bahar (2011)' in yaptığı çalışmada; sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmen adaylarının kendilerini bu alanda yetersiz gördükleri, ailelerin ekonomik durumunun yetersiz olduğu ve bu dersi önemsemedikleri, ders saatinin yetersiz olduğu buna çözüm olarak öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi gerektiği ve eğitim fakültelerinin eğitim kalitesinin artırılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Özer (2001)'in çalışmasında sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar öğretim ilkelerini uygulamada, ortam düzenleme ve araç gereç kullanımında zorlandıkları, Dilmaç ve İnanç (2015) tarafından yürütülen araştırmalarda ise sınıf öğretmenlerine lisans düzeyinde görsel sanatlar eğitiminin verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma, görsel sanatlar dersinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların üstesinden gelebilmek için ürettikleri çözüm yollarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda çalışma, hem ileride yapılacak benzer çalışmalara ışık tutması, hem de aynı sorunları yaşayan öğretmenlere yardımcı ve yol gösterici bir kaynak olması açısından önem taşımaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersinin işlenişine ilişkin görüşlerinin ortaya konmasıdır. Bu kapsamda araştırmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkında bilgi düzeyleri nedir?
2. Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi öğretim programının uygulanışına yönelik görüşleri nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersine ilişkin yaşadıkları problemler nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersine ilişkin yaşadıkları problemleri çözmek için geliştirdikleri çözüm önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma “Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türüdür” (Yiğit, 2013, s.21). Bu nedenle araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersinin işlenişine ilişkin görüşlerinin, dersin öğretim programına ilişkin bilgi düzeylerinin, yaşadıkları problemlerin ve çözüm önerilerinin ortaya koyulmasında uygun bir araştırma modelidir. Araştırma durum çalışması yöntemiyle yürütülmüştür. Bir olgu ve olay ile ilgili ilişkileri ve bağlantıları inceleyen araştırma, çoğunlukla durum çalışması olarak adlandırılır (Büyüköztürk ve diğ., 2013, s.23). Araştırmada veriler nitel veri toplama tekniklerinden biri olan yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğiyle elde edilmiştir.

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu kolayda örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersinin işlenişine ilişkin görüşlerinin, dersin öğretim programına ilişkin bilgi düzeylerinin, yaşadıkları problemlerin belirlenmesinin ve çözüm önerilerinin ortaya koyulması için bu çalışmaya katılan öğretmenlerin hizmet yılı deneyimlerinin, cinsiyetleri ve okuttukları sınıf düzeylerinin farklı olmasına özen gösterilmiştir.

Bu araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı aralık ayı süresince bir devlet ilkokulunda görev yapan ve çalışmaya katılmak için gönüllü olan 10 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir. Verilerin

sunumunda gizliliği sağlamak ve etik kurallara uygun davranmak için öğretmenler SÖ1, SÖ2, SÖ3,, SÖ10 şeklinde kodlanmışlardır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Katılımcı kodları	Cinsiyet	Mezun olduğu üniversite	Hizmet Süresi	Okuttuğu Sınıf	Sınıfın Mevcudu	Görsel Sanatlar Dersi aldı mı?	Hizmet içi eğitim veya seminer aldı mı?
SÖ ₁	E	Denizli MYO	36	3	36	Aldı	Almadı
SÖ ₂	K	Giresun Eğitim Enstitüsü	30	4	27	Almadı	Almadı
SÖ ₃	K	Giresun Eğitim Enstitüsü	42	4	32	Aldı	Almadı
SÖ ₄	K	Giresun MYO	34	2	39	Aldı	Almadı
SÖ ₅	K	KTÜ	29	4	29	Aldı	Aldı
SÖ ₆	K	Giresun Eğitim MYO	29	3	37	Almadı	Almadı
SÖ ₇	K	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	25	1	38	Aldı	Almadı
SÖ ₈	E	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	32	1	29	Aldı	Almadı
SÖ ₉	E	Gümüşhane Üniversitesi	41	4	23	Almadı	Almadı
SÖ ₁₀	E	Gazi Üniversitesi	40	3	26	Almadı	Almadı

Tablo 1' den anlaşılacağı üzere katılımcıların 6'sı kadın, 4'ü erkektir. Farklı üniversitelerden mezun olan 5 öğretmenin lisans mezunu, 5 öğretmenin ise ön lisans mezunu olduğu görülmektedir. Ön lisans mezunu olan öğretmenler daha sonra lisans tamamlama yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin meslekte 25 ile 42 yıl arasında değişen deneyime sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 6'sı lisans öğrenimleri sırasında görsel sanatlar dersi aldığını, 4'ü ise almadığını belirtmiştir. 9 öğretmen görsel sanatlara ilişkin herhangi bir hizmet içi eğitim veya seminere katılmadığını belirtirken, 1'i ise katıldığını ifade etmiştir.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak katılımcıların düşünceleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat soruları 3 ayrı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik bilgilerine, ikinci bölümde katılımcıların görsel sanatlar dersinin işlenişine ilişkin görüşlerinin, dersin öğretim programına ilişkin bilgi düzeylerinin, yaşadıkları problemlerin ve çözüm önerilerinin ele alınırken son bölümde ise katılımcıların sorunlara ilişkin önerilerine yer verilmiştir. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler katılımcıların da bilgisi dahilinde ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken öncelikle ilgili literatür

taranmış ve taslak sorular oluşturulmuştur. Oluşturulan bu taslak sorular kapsam açısından görsel sanatlar eğitimi alan uzmanına, dil uygunluğu açısından da Türkçe uzmanına sunularak görüşleri alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda düzenlenen görüşme formu araştırmaya dahil edilmeyen bir sınıf öğretmenine pilot uygulama amacıyla uygulanmış soruların uygunluğu ve anlaşılabilirliği test edilerek mülakat formuna son şekli verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme sürecinde kayda alınan veriler daha sonra yazıya aktarılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu süreçte soru sırası dikkate alınarak verilen cevaplar üzerinden içerik analizi yürütülmüştür. Katılımcıların bir soruya verdikleri cevap içerisinde başka sorulara ait cevaplar varsa bu cevaplar ayıklanarak ilgili olduğu soru kapsamında değerlendirilmiştir. Ham verilerden oluşturulan kategorilere kadar bütün süreç uzman incelemesinden geçirilmiştir. Ayrıca bu süreçte ham verilerle elde edilen temalar arasında paralellik oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu şekilde nitel verilerin geçerlik ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersinin işlenişine ilişkin görüşlerine, derse yönelik bilgi düzeylerine ve yaşadıkları problemlere ilişkin verilere, katılımcı yorumlarına ve bu verilerin analizlerine yer verilmiştir. Bu ana temaların dışında araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin etkili görsel sanatlar ders yöntemlerine yönelik görüş ve beklentilerine yönelik bulgular da sunulmuştur.

3.1. Katılımcıların Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Uygulanmasına Yönelik Görüşleri

Katılımcıların görsel sanatlar dersinde, öğretim programına bağlı kalıp kalmadıkları hakkında görüşlerine başvurulmuştur. Katılımcıların bu konu ile ilgili görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Uygulanmasına Yönelik Görüşleri

Öğretim programına bağlı kalıp kalmadıkları	Katılımcılar
Evet	SÖ ₁ , SÖ ₂ , SÖ ₃ , SÖ ₅ , SÖ ₆ , SÖ ₉
Kısmen	SÖ ₄ , SÖ ₇ , SÖ ₈
Hayır	SÖ ₁₀

Tablo 2’den anlaşılacağı üzere katılımcılardan 6’sı görsel sanatlar dersi öğretim programına bağlı kalarak ders işlediklerini ifade ederken, 3’ü programa kısmen bağlı kaldığını, 1’i ise hiç bağlı kalmadığını belirtmiştir. Bu görüşlerden hareketle katılımcıların görsel sanatlar dersi öğretim programına bağlı kaldıkları söylenebilir.

Katılımcılar her ne kadar programa bağlı kaldığını söylese bile bu yaşadıkları zorluklardan dolayı bağlı kalmalarının zor olduğu ve uygulamada güçlük çektikleri anlaşılmaktadır. Örneğin SÖ1 sorun yaşadığı etkinliği “Genellikle bağlı kalmaya çalışıyorum, fakat bazı daha çok böyle üç boyutlu çalışmalarda sıkıntı yaşadığım için yaptırmıyorum. Özellikle üç boyutlarda biraz sıkıntı çekiyoruz. Mümkün oldukça bağlı kalmaya çalışıyoruz.” şeklinde açıklarken, SÖ3 de “Çoğunlukla bağlı kalıyoruz. Ama yapamadığımız etkinliklerde başka çalışmalar yaptırmıyoruz.” şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca bazı katılımcılar görüşlerinde görsel sanatlar ders konuları hakkında bilgi sahibi olmadıkları için öğrenim programını takip edemediklerini, öğretim programında geçen kazanımların bazılarını anlamakta güçlük çektiklerini ve ders saatinin yetersizliğinden dolayı kazanıma yönelik etkinlik yerine başka etkinlikler yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların belirtmiş olduğu diğer problem ise lisans eğitimi süresince görsel sanatlar dersinin teorik düzeyde kaldığı buna örnek olarak görsel sanatlar dersinde güzel yazı çalıştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca aldıkları bu derslerin resim öğretmenleri tarafından yürütülmemesini de bir sorun olarak belirtmişlerdir. Buna örnek olarak katılımcı SÖ8 “... şimdi söyle resim dersiyle ilgili bir ders vardı zannedersem işte söyle ilkokullarda çocuklara resim yaptırırken nelere dikkat edilir? çocuk resimlerinin özellikleri nelerdir? İşte müdahale edilecek konular edilmeyecek konular gibi şeyler vardı... Bir de görsel sanatlar dersinde hem güzel yazı çalıştık hem de resim yapardık iki ders birlikte verilirdi.” şeklinde ifade etmiştir. Buna benzer olarak SÖ1 “... Teorik bilgileri aldık fakat uygulama olarak çok ta bir uygulama alanı bulamadık. Yani 1983 mezunuyum, benim gittiğim dönemde de eğitim fakültelerinde bir şey yoktu, yani kaynak yoktu. Tıpkı bugünkü gibi görsel sanatlar kılavuz kitabının olmaması gibi...” Ayrıca aldıkları bu derslerin görsel sanatlar öğretmenleri tarafından yürütülmemesini de bir sorun olarak belirten SÖ3 “...yani öyle ekstradan artı bir şey almadık. Yeri geldiğinde de öğretmenleriniz resim öğretmenleri de değildi yani.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılara göre görsel sanatlar dersinin teorik olarak yürütülmesi, kendilerine negatif etkiler bıraktıklarından derste verimli olamadıklarını belirtmişlerdir. Lisans eğitiminin teorik düzeyde kalması ve derslerin bu şekilde yürütülmesi, uygulamaya dayalı olan görsel sanatlar dersi için katılımcıların belirli bir kaynak talep etmeleri veya bir kaynağa bağlı kalma isteklerinin sebebi olduğu düşünülebilir. SÖ10 ise yaşadığı sorunun derse branş öğretmeni girerse çözüleceğine inandığını belirterek duygularını şu sözlerle ifade etmiştir: “...çünkü konu hakkında hiçbir şey bilmiyorum yani branş öğretmeni olması var ya bizi o kadar rahatlatacak ki, ama yok. Belki aramızda çok yetenekli olanlar var ama ben çıkaramıyorum. Şimdi yok.

Bizden şimdi çıkmaz, mümkün değil. Şimdi ben ne diyorum; aç oğlum yap bir şey, çocuk bir resim yapıp getiriyor tamam bitti. Yani bu resmin amacı ne, rengi nasıl verdi şunları nasıl verdi yok.”

Elde edilen bulgulardan yola çıkılarak katılımcıların programa bağlı kalamama nedenlerinin yeterli bilgi ve donanıma sahip olmamaları ve lisans eğitiminde yetersiz düzeyde görsel sanatlar dersi almaları ya da hiç almamış olmaları, göreve başladıktan sonra da konuya ilişkin herhangi bir hizmet içi eğitim veya seminere katılmamış olmaları nedeni ile görsel sanatlar dersi programına bağlı kalmada sorunlar yaşadıkları düşünülebilir.

3.2. Katılımcıların Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Tablo 3’te, katılımcıların görsel sanatlar ders programında yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 3. Görsel Sanatlar Dersi öğretim Programının uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar

Sorunlar	Katılımcılar
Yetersiz bilgi ve donanıma sahip olmaları	SÖ ₁ , SÖ ₂ , SÖ ₃ , SÖ ₁₀
Ortam, kaynak ve materyal eksikliği	SÖ ₄ , SÖ ₅ , SÖ ₇ , SÖ ₉
Kazanımların anlaşılabilirliği	SÖ ₆ , SÖ ₈

Tablo 3’te bulunan veriler incelendiğinde, katılımcılardan 4’ünün yetersiz bilgi ve donanıma sahip oldukları, 4’ünün ortam, kaynak ve materyal eksikliğine bağlı sorunlar yaşadıkları, 2’sinin ise kazanımları anlaşılabilir buldukları anlaşılmaktadır.

3.2.1. Katılımcıların yetersiz bilgi ve donanıma sahip olmalarından kaynaklı sorunlar

Katılımcılardan SÖ2 öğretmenlerin bilgi yetersizliğini vurgulayarak “Evet, çok şey var; çünkü biz bu işi yapmıyoruz. Yani bizim yeteneğimiz de yok, bilgimiz de yok. Aslında ilköğretim bölümünde resim öğretmenlerinin gelmesi gerekiyor. Yani beceremiyoruz açıkçası yetenek olunca belki bir şeyler verebiliyorsun, ya da yetenekli çocukları ortaya çıkarmakta çok yetersiziz ve sonra da körelmesine sebep oluyoruz.” düşüncelerini ifade ederken, SÖ10 “... Ben şimdi bir öğretmen olarak resimden anlayacaksam, müzikten anlayacağım, beden eğitimi den anlayacağım, Türkçeden anlayacağım, sosyalden, fenden anlayacağım. Ama yaptırıyorum elimden geldiği kadar” şeklinde sorunlarını aktarmışlardır.

3.2.2. Ortam, kaynak ve materyal eksikliğinden kaynaklı sorunlar

Okullarda görsel sanatlar dersi için SÖ7 “... ders görsel sanatlar olduğu için uygun bir ortam olmalı, öğrenme ortamı olmalı ki çocuklar etkinlik yapabilmeli. Tuvaller olmalı, boyalar

olmalı, çocuk oraya girdiğinde ruhuna dokunmalı. Biz ilkokul diyoruz ama aslında ilkokulda bu temel atılıyor, yani normalde ilkokul öğrencileri en azından gördüğünü rahatlıkla çizebilir. En azından öğrenciler bu tarz etkinlikleri yapabilmeliydi fakat bizim okulda böyle bir imkânlarımız yok biz sadece sınıfta kalkıyoruz; karakalem çalışması, pastel boya, suluboya çalışması yapıyoruz. Ama bence branş öğretmeni girse ve muhakkak öğrenme ortamında ders yapılırsa çok daha güzel olur.” ve görsel sanatlar alanıyla ilgilenen katılımcı SÖ5 “...programı uygulamak için derslik lazım laboratuvar lazım, malzeme bolca malzeme gerekiyor ve tabii alt yapı gerekiyor yani bunu sınıf ortamında yapmak biraz zor.” görüşlerini sunarak öğrenme-öğretme ortamının olmayışının da ders için sorun olduğunu belirtmişlerdir.

Ayrıca katılımcıların tümü görsel sanatlar öğretim programının uygulanmasında kılavuz kitabının olmayışının büyük bir problem olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin kılavuz kitabına ihtiyaç duymalarının sebebi görsel sanatlar dersinde kendilerini yetersiz görmeleri, başı sıkışınca kolay bir şekilde ulaşılabilecekleri kaynağa erişme isteği, bu kitabı yönlendirici niteliğinde kullanmak, konuya hazır bir şekilde ulaşma, öğrencilerin ekonomik durumu ve ders süresinin yetersizliği gibi nedenlere bağlı bulgulara ulaşılmıştır. Görsel sanatlar dersinde kılavuz kitabına ihtiyacı olduğunu dile getiren SÖ2 nedenini şu şekilde ifade etmiştir “... Çünkü biz bu işi bilmediğimiz için en azından elimizde bir kılavuz kitabı olsa daha rahat yaparız onu. O yüzden bizim için büyük bir eksiklik.” diyerek öğretmen kılavuz kitaplarının, sınıf öğretmenleri açısından kolaylıklar ve pratiklikler sağlayacağını, hatta öğretmenin yükünü hafifleteceğini ve SÖ7 “kesinlikle bir sorun. Çünkü dediğim gibi her öğretmen çok yetenekli değil resim konusunda ve insanlarda yani öğretmenlerde bir yörünge olmasını istiyor. Çocukları yönlendirebilmemiz için...” ders kazanımları ile ilgili ne tür çalışmalar yapacaklarını bilemediklerinden ve görsel sanatlara dair yeteneklerinin olmayışından dolayı kılavuz kitabının yönlendiriciliğini kullanarak bu sorunu aşabileceklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgularla birlikte katılımcılar kitabın yönlendiriciliği ile materyal eksikliği, kazanımın anlaşılabilirliği gibi birçok sorunu da ortadan kaldıracığını belirtmişlerdir.

Ayrıca katılımcı SÖ9 “... eğer olursa katkısı olacağını düşünüyorum. Nedeni programa uygun olması zaman zaman konularla ilgili materyallerimizi o anda elimizin altında yoktur yada orada varsa yada projeksiyon makinesinden veya değişik internet kanallarından konuya bağlı olarak çocukların karşısına çıkarabilirsek çok daha donanımlı olur.” kitabın hazır bilgi kaynağı olarak kullanma amacı güdüleyen katılımcı konuyu araştırmak, belli bir malzeme ve zaman

harcamak yerine direkt fotokopi vs. ile çok daha hızlı bir şekilde dağıtıp kılavuz kitabı ile dersini hızlı bir şekilde yürütme amacı gütmüştür.

Bu bulgulara dayanarak öğretmen kılavuz kitabı sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar alanında bilgi eksikliğini giderilebileceğini veya bu derse daha az zaman ve maddiyat harcama veya kılavuzda bulunan bilgileri hazır olarak elde etmek amacıyla istedikleri sonucuna varılabilir. Ayrıca öğretmen kılavuz kitabının var olması fakat öğretmenlerin bundan haberdar olmaması ve öğretmenlerin eğitim platformlarında bu kaynağa ulaşamaması dikkat çekici unsurdan biridir.

Ayrıca materyal eksikliği olarak öğrenci ders ve çalışma kitabının olmayışının bir sorun olduğuna inanan dört katılımcının bu derse ilişkin imkanların yetersizliğinden dolayı ders kitabının iyi bir örnek olacağını, kaynaktaki örneklemelerin öğrencilerin kendi bakış açılarının yanı sıra farklı bakış açılarını da görebilmeleri için yararlı olacağını belirten SÖ2 “tabi ki de öğrencinin de olması lazım kitabının. Mesela orda örneklemeler olmalı çocuklar ona bakarak bir şeyler üretebilmeli kendince üretir ama oradakilere baktığı zaman daha değişik hayaller kurarak daha değişik ifade edebilir.” ve SÖ8 “Bir ders kitabı olsaydı iyi olurdu. Sadece bizim bir planımız var şu anda. Materyalimiz yok, kitap yok. Hani bir kaynak olsa çocukların kullanacağı bu konularla ilgili daha iyi olur... Kaynak olur en azından örnek alacağımız. Sonuçta biz bir görsel sanatlar öğretmeni değiliz. Bu konuda küçük bir eğitim alsak ta bu işin uzmanı değiliz. O yüzden yani hiç olmazsa önümüzde örnek olur çocuğa da bize de faydalı olur” şeklinde düşüncelerini belirtmiştir. Ayrıca ders kitabına gerek duymayan katılımcılardan çoğu hizmet içi eğitim almamış ve kendini bu alanda yetersiz gören öğretmenler olduğu da dikkat çekici bir bulgudur. Hizmet içi eğitim alan katılımcı SÖ5 gibi öğretmenler her ne kadar kendini ders için yeterli görse de sınıf öğretmenlerinin çoğu aynı görüşe sahip olmadığı da bulgular arasındadır. Yeterli donanım ve bilgiye sahip olmayan öğretmenler ihtiyaç duyduklarında destekleyici kaynaklara başvurduklarını belirtmişlerdir. Sınıf içinde ihtiyaç duyulmasa da sınıf dışında öğrencinin hızlı ve kolay ulaşabileceği bir kaynağının olması her zaman bir avantajdır, çünkü ilkökul öğrencilerinin konuları araştırarak internet ve teknolojik bir araca erişimi kısıtlı veya olabilir ya da hiç olmayabilir.

3.2.3. Programda geçen kazanımların anlaşılmalığı

Kazanım odaklı sorun yaşadığını belirten SÖ6 “...kazanımlardan hiçbir şey anlamıyoruz.” ve SÖ8 “şöyle hani biraz çocuklara aktaramıyoruz o şekliyle biraz daha sade daha çocukların yapısına, seviyesine uygun olsa daha iyi olur. Hep kavramsal şeyler var çünkü

orda. ...üç boyutlu iki boyutlu böyle şeyler yani ilkokul çocuğuna bunları alabilecek durumda değil...” katılımcı ifadelerinde görsel sanatlar öğretim programında geçen kazanımların yalın ve sade bir dilde olmadığı belirterek, görsel sanatlar öğretim programının çocuk düzeyine uygun olmadığı ayrıca kendilerinin bile kazanımları çözümleyemediklerini ifade etmişlerdir.

Kazanımları anlamakta sorun yaşadıklarını belirten katılımcılara görsel sanatlar öğretim programında geçen bir takım terminolojik terimler sorulduğunda genel olarak bilindiği gözlemlenmiştir. Bu bulgulara göre katılımcılardan çoğu her ne kadar kazanımları anlayamadıklarını düşünseler de farkında olmadan alana ilişkin pek çok terminolojik terimleri bildikleri, fakat bunun uygulamasında sıkıntı yaşadıkları gözlemlenmiştir. Sonuç olarak katılımcıların teorik olarak terminolojik terimlere hâkim oldukları ancak bunları uygulamaya geçirmede yetersiz kaldıkları için kendilerini bu alanda yetersiz gördükleri yorumu yapılabilir.

Yukarıdaki bulgular neticesinde katılımcılar görsel sanatlar alanında kendilerini bilgi ve donanım açısından yetersiz görmekle beraber dersin yapıldığı ortamın durumu, derse ilişkin kaynak ve materyal eksikliğinden dolayı öğretim programını uygulamada güçlük çektiklerini ifade etmektedirler.

Bu bağlamda katılımcıların yaşadıkları sorunların üstesinden gelebilmek için farklı çözüm yolları ürettikleri görülmektedir.

3.3. Katılımcıların Yaşadıkları Sorunlar Karşısında Ürettikleri Çözüm Yöntemleri

Araştırmaya katılan katılımcılarına “Görsel sanatlar ders kaynaklarının olmayışından dolayı belirttiğiniz sorunları nasıl aşıyorsunuz?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Buna göre elde edilen bulgular Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Yaşadıkları Sorunlar Karşısında Ürettikleri Çözüm Yöntemleri

Çözüm yöntemleri	Katılımcılar	f
Hiçbir şey yapmama	SÖ ₂ , SÖ ₃ , SÖ ₄ , SÖ ₁₀	4
Ön araştırma yaparak derse gelme	SÖ ₅ , SÖ ₆ , SÖ ₇	3
Kazanımların çağrışımı ve geçmiş deneyimlerden faydalanma	SÖ ₁ , SÖ ₈	2
Yardımcı kaynak kitap kullanma	SÖ ₉	1

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların 4’ü hiçbir şey yapmadıklarını, 3’ü internetten ön araştırma yaptıklarını, 2’si kazanımların çağrışımından ve geçmiş deneyimlerinden faydalandıklarını, 1’i ise yardımcı kaynak kullanarak derste yaşadığı sorunlara çözüm ürettiklerini ifade etmişlerdir.

Yukarıdaki bulgulara göre katılımcıların belirttikleri sorunlar karşısında öğretmenlerin alan ile ilgili ders saatinin yetersiz olması ve diğer derslerin ağır olmasından dolayı sorunlar

yaşadığını belirterek buna örnek olarak katılımcı SÖ2 “valla hiçbir şey yapamıyorum çünkü ben 4 sınıf okuttuğum için dersler zaten ağır. Bir şey yapmıyoruz müfredat ne istediye onu yapmaya çalışıyoruz, yapabileceğim hiçbir şey yok.” bu sözlerle aktarmıştır.

Görsel sanatlar dersinde yaşadığı sorunlara internet aracılığıyla çözüm bulan SÖ7 “işte internet bol bol sosyal medyayı internet ki gördüğümüz işte pinterest falan kullanarak oradaki etkinlikleri indirerek bu şablonlarla çocuklara etkinlikler yapmaya çalışıyoruz.” şeklinde ifade ederken SÖ5 “dersin konusuyla ilgili kazanımlarıyla ilgili erişim kanallarından ön bilgi sahibi olmak için araştırma yapıyorum. Öğrencilerime görev veriyorum. O görevler sınıfta sunum yoluyla anlatılıyor. Onlara gözlem yaptırıyorum.” şeklindeki ifadesiyle internet aracılığı ve kendi anlatım yöntemleriyle sorunları aştığını belirtmiştir.

Kazanımı çoğu zaman anlamakta zorlandığı ve çağıştırdığı durumlara göre uyarladığını belirten SÖ8 “Programda ne var diyelim ki hayal gücümü yansıtan geliştirici çalışmalar. Önce onlara baştan masal falan bir şeyler anlatıyorum. İşte yapılabilecek çalışmalar hakkında ön bilgi veriyorum. İşte ondan sonra hazırlıyoruz araç gereçleri. İşte herkes hazırlanıyor derken herkes çalışmasına başlıyor. Ondan sonra dersin sonuna doğru yaptıkları çalışmaların üstünde onları konuşturuyoruz. Ne yapmak istedin burada ne göstermek istedin. Bu kim ne yapıyor resim üzerine en sonunda bu şekilde” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Diğer katılımcı SÖ7 öğrencilerin sınırlandırılmayı sevmediğini daha çok serbest etkinlikleri sevdiğini belirterek kendini şu şekilde ifade etmiştir; “Mesela ben şimdi çocuklara serbest bıraktığım zaman resmen kâğıdın ortasına birkaç tane obje çiziyorlar resim bitti diyorlar. Bende bundan çok rahatsız oluyorum. Bu sefer ben ne yapıyorum. Diyorum ki bugün bir hikâye canlandırarak benim ağzımdan çıkan kelimeleri kullanarak bir resim yapın mesela bir padişah varmış bir padişah çizip iste oradan bir kuş geçiyor o kuşu çiziyor. İste padişahın yanına geliyor. Yani ben söylerken hikâyeyi canlandırma ve resim yapmaya çalışıyorlar. O şekilde suluboya özellikle baskı çalışmalarını seviyoruz çocukların daha çok hoşlarına gidiyor, baskı çalışmaları yapıyoruz ondan sonra serbest çocuklar kuralı resimlerden nefret ediyor. Öğretmenim lütfen biz serbest yapalım onu aşırı derecede serbest. Çok çocukları sınırlamakta doğru mu bilmiyorum. Biz mesela diyoruz ki en mutlu olduğunuz anın resmini çizin bunu diyoruz ama en mutlu an derken çocuklar ya öğretmenim serbest yapalım biz istemiyoruz, bunu yapmayı yani inatlaşa da biliyorlar yani bu konuda.” ifade etmiştir. SÖ5 ise “Mesela bir örnek en son yaptığım çalışmadan mevsim dolayısıyla sararan yere dökülen yaprakları alıp suluboyayla boyatıp kâğıda baskı yöntemiyle farklı desen şekillerini iste dokundurttuk. Dokusunu hissettirmeye çalıştık. Oradan sonra güzel

eserler ortaya çıktı. Oluşturdukları şekiller üzerinde konuştuk. Neden şekillerin farklı olduğunu farklarını ortaya çıkardılar. Şekillerle örüntüler yaptılar. Çok güzel şeyler çıktı ortaya.” buna paralel olarak SÖ9 “Öncelikle tabi görsel sanatlar dersinde konuya uygun mesela diyelim görsel sanat hangi alan yani görsel sanat deyince akla hangi meslek geliyor diye bir konumuz vardı. Çocuklarla tabi önce bir hazırlık dönemi olması gerekiyor. Bu konuda çocukların sağdan soldan aldıkları birtakım bilgiler var. O bilgiler ışığında ne yapıyoruz biz mesela çocuklarla görsel sanatların meslek dalında ne var var mesela mimarlık var ne var fotoğrafçılık var vs. İşte bunla önce bir hazırlık aşaması önce bir beyin fırtınası yapıyoruz ondan sonra biz kendimiz katkıda bulunuyoruz birtakım görsellerle destekliyorum...” ifade ederek dersi yürüttüğünü belirtmiştir.

Yukarıda belirtilen bulgulara dayanarak diğer ders disiplinlerinin öğretmenler ve öğrenciler tarafından görsel sanatlar dersinden daha önemli görüldüğü ve ders saatinin yetersizliğinden dolayı dersi önemsemedikleri veya bu sorunu internet ve benzeri durumlarla aşmaya çalışsalar da ders araç gereçlerinin temininde zorluklar yaşadıklarından dolayı ders işleyişlerin de verimli olmadıkları söylenebilir.

Katılımcılar sanal ortamdan ve sanat sitelerinden (sanal müze vb.) faydalanarak, sunum hazırlama, Etkileşimli tahta kullanma, Önceki yıllara ait öğrenci resimlerini örnek gösterme, Resim kataloglarından faydalanarak ya da hazır fotokopiden yararlanarak kaynak odaklı oluşan sorunları bu şekilde aştıklarını belirtmişlerdir. Görsel sanatlar dersinde yardımcı kaynak kullanarak çözüm üreten SÖ5 “...çok araştırma ve kaynaklara ulaşip onları sınıfta sunum yoluyla öğrencilerime anlattırıyorum. Eserleri gözlemlemelerini ve çıkarım yapmalarını istiyorum. Sonra getirdikleri kaynaklarla bir sanat eseri oluşturmaya çalışıyorum.” ve SÖ9 “kitap olarak benim kendi bir kitabım var daha önceden bir sanat galerisinden almıştım onu bir sergiye gitmiştim. O sergide almıştım, o kaynaktan o kaynağı kullanıyorum. Zaman zaman tabi bu eğitim anı diye bir site var oradan yararlanıyorum. Ondan sonra tabi Milli Eğitim Bakanlığının işte uygun gördüğü kaynakları yine internetten indirip gösteriyoruz” ifadesiyle kaynak kullanımının ders işleyişine yardımcı olduğu belirtmişlerdir. Ayrıca görsel sanatlar dersinde karşılaştığı sorunlara ne tür çözüm üreteceğini bilmediğini dile getiren SÖ10 duygularını şu şekilde ifade etmiştir “Resim dersinde mi? Hazır fotokopi veriyorum... Başka ne kullanacağım bilmiyorum ki?”

Bu bulgulara göre katılımcıların çoğu görsel sanatlar dersinde sorun yaşadıklarını ve buna çözüm olarak ek kaynak kullandıkları gözlemlenmiştir.

3.4. Katılımcıların Görsel Sanatlar Dersinin Etkili Yürütülmesine İlişkin Önerileri

Katılımcıların görsel sanatlar dersi uygulamalarında karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri arasında ilköğretim kademelerine ders veren sınıf öğretmenlere yardımcı bir ek kaynağın bulunması gerektiği ve ilköğretim müfredatında olan görsel sanatlar dersine sınıf öğretmeni yerine branş öğretmenleri tarafından yürütülmesi gerektiği yer almaktadır.

Bu doğrultuda yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerisi olarak öğretmen kılavuz kitabının olmasının gerekliliğini belirten SÖ2 "...elimizde bir kılavuz kitabı olsa daha etkili örnekleme şeklinde öyle yapılsa böyle yapılsa şeklinde bir yol gösterse bize daha rahat olurdu." Aynı şekilde SÖ7 "... şu şekilde çok rahatlık oluyordu. Öğretmen kılavuz kitaplar, çünkü seni yönlendiriyor. Yönergeni veriyor şunu bunu yapacaksın, çocuğu şu şekilde değerlendireceksin diye değerlendirme konusunda da hepsinde de çok önemli kesinlikle." katılımcılara göre kitabın yönlendirilişini kullanarak rahat bir şekilde dersi yürütebileceklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılara göre öğretmen kılavuz kitabının ders sorunlarını çözmede önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

Katılımcıların çözüm önerileri kapsamında yer alan diğer önemli bir görüş de görsel sanatlar dersinin branş öğretmenleri tarafından yürütülmesi hususundadır. Katılımcılar görsel sanatlar dersinde kendilerini yetenekli bulmadıklarını bu alana ait bilgi eksikliğinden dolayı ders süresince sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca branş öğretmenlerinin öğrencilerdeki yetenekleri daha iyi keşfedebileceklerini ve öğrencilere daha faydalı olacaklarına inandıklarını da ifade etmişlerdir. Görsel sanatlar alanında yeteneklerinin olmayışı ve bilgi yetersizliğiyle öğrencilerin var olan yeteneklerini köreltiklerini ifade eden SÖ2 "...Çünkü demin de söylediğimiz gibi biz bu konuda yetenekli değiliz. Bilgili değiliz. Resim öğretmenleri öğrencilerin seviyesine göre daha iyi eğilerek neyi yapması gerektiğini ona anlatarak işte belli noktalara parmak basarak daha iyi öğretir. Ve olan yeteneğini ortaya çıkarmasını sağlar biz köreltiyoruz." şeklinde ifade ederken SÖ9 "O, dersi öğrenmiş görmüş yani ben o kadar veremem ki... Tekrar söylüyorum müzik resim beden eğitimi bana göre en önemli derslerdendir en önemli çocuğun başarısını çocuğun zekâsını ölçen derslerdir." şeklinde görüşünü bildirerek bazı sınıf öğretmenlerinin görsel zekaya hitap edemediklerinden dolayı branş öğretmen talebinde buldukları ve sadece görsel sanatlar dalında değil, müzik ve beden eğitimi gibi yetenek isteyen derslerinin de branş öğretmeni tarafından yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ayrıca branş öğretmenlerinin öğrenci yeteneklerini daha iyi keşfedeceği inancında olan SÖ5 "Branş kesinlikle branş çok önemli çünkü çocuğun görsel algısını geliştirmek ona yaşadığı dünyayı daha iyi kavratır. Algısını geliştirir. Yani hislerini artırır. Biliyorsunuz zekânın 8

türünden bahsediliyor. Biz sadece birkaç zekâsına hitap edebiliyoruz. Resmi kullanarak görsel sanatlar dersini kullanarak o boyutları fark etmelerini sağlayabiliriz dünya algıları değişir. İyi birer vatandaş olurlar. Sanat duygusu gelişir. Yani sanatın özellikle görsel sanatın çocuğa kattığı birçok şey var. Bunlar çocuklar için temel besinler diye düşünüyorum. Yani olmazsa olmaz. Kanaatimce elimden gelen becerilerimi çocuklara aktarıyorum ama bunlar içimde bir yara yani keşke tam anlamıyla çocuklara bunları kazandırabilsek. Bilim ve sanata uyumlu birer toplum yaratabiliriz gibi geliyor bana.” şeklinde belirterek yetenek isteyen dalların uzmanları tarafından yürütülmesi bilim ve sanata uyumlu toplum yaratır inancının da olduğunu belirtmiştir. Tüm katılımcıların sebepleri farklı olsa da görüşleri aynı yönde olduğu gözlenmiştir.

Ayrıca SÖ7 “Cin Ali çizen bir insan olduğum için bence kesinlikle derse branş öğretmeni girmeli, çocuklar keşfedilmeli. Çocuklar keşfetmeli.” şeklindeki sözleriyle çocukların keşfedilmesi gerektiği yönünde öneride bulunmuştur.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma bir ilkokulda görev yapan gönüllü 10 sınıf öğretmenin katılımıyla yürütülmüştür. Araştırma kapsamında katılımcıların üniversitede almış oldukları görsel sanatlar eğitimi, seminer ve hizmet içi eğitim ve görsel sanatlar öğretimi süreci üzerinde durulmuş, görsel sanatlar ders programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca görsel sanatlar dersinin işlenişine ilişkin bilgi düzeylerinin yaşadıkları problemlerin ve çözüm önerilerinin ortaya koyulmasına çalışılmıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgulara yönelik bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

4.1. Tartışma

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre katılımcıların bazen sorunlar yaşamalarına rağmen görsel sanatlar ders programına bağlı kalmaya çalıştıkları görülmüştür. Ders saatinin yetersizliği, okulun fiziki koşullarının ders kazanımlarına uygun olmadığı gibi sorunlardan dolayı bazen ders programının dışına çıkmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Ertürk (2013) ve Kahraman (2014), yaptıkları araştırmada bu durum irdelenmiş olup, araştırmada görsel sanatlar ders programına uyulmadığı, ders saati yetersizliği, görsel sanatlar dersine uygun öğrenme ortamının olmadığı, öğretmenlerin ders programını uygulamakta zorlandıkları sonucuna ulaşılmış ve bunun sebebinin de katılımcıların aldıkları lisans eğitiminin yetersiz düzeyde olmasından kaynaklandığı vurgulanmıştır. Görsel sanatlar dersine ilişkin sorunların; sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersini önemsemedikleri, bazı uygulamalarda yetersiz

oldukları, ekonomik durumlarından dolayı öğrencilerin materyal eksiklikleri, ders saati yetersizliği ve sınıf mevcudunun ders için fazla olduğu Yazar, Gökalp ve Ağççek (2013)'ın yaptığı araştırma sonucunda da yer verilmiştir.

Ayrıca araştırmada görsel sanatlar öğretim programının katılımcılar tarafından değerlendirilmesi sonucu programda geçen kazanımların yalın ve sade bir dilde olmadığını belirterek, görsel sanatlar öğretim programında geçen kazanım ve terimlerin çocuk düzeyine uygun olmadığı ayrıca kendilerinin bile kazanımları çözümleyemedikleri tespit edilmiştir. Bu bulgular bağlamında katılımcılardan kazanımda geçen çoğu terminolojik terimleri her ne kadar bilmediklerini zannetseler de farkında olmadan alana ilişkin pek çok terimi bildikleri, fakat bunun uygulamasında sıkıntı yaşadıkları gözlemlenmiştir. Yani katılımcıların teorik olarak terminolojik terimlere hakim oldukları ancak bunları uygulamada yetersiz kaldıkları için kendilerini bu alanda yetersiz gördükleri düşünülebilir. Ayrıca lisansta görsel sanatlar alanına yönelik bir eğitim verilmediğinden kendilerini bu alanda yetersiz gördükleri ancak eğitim verildiğinde bir branş öğretmeni kadar başarılı olabilecekleri yorumu da yapılabilir.

Ders için gerekli öğrenme – öğretme ortamı ve destekleyici materyallerin yetersizliği, öğretmenler için derse ait kaynak verilerin veya görsel yardımcı kaynağın olmaması hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından diğer ders disiplinlerinin görsel sanatlar dersinden daha önemli görüldüğünden görsel sanatlar dersinin ikinci planda kaldığı görülmektedir. Pekdağ (2011) yaptığı araştırma sonucu bu araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Bu araştırmada katılımcıların görsel sanatlar alanı açısından yetersiz donanıma sahip olmalarından görsel sanatlar dersi için öğretmen kılavuz kitabına ihtiyaç duydukları, kılavuz kitabının sınıf öğretmenleri için önemini vurgulayarak bu eksikliği de çoğunlukla internet aracılığı ile çözdüklerini belirtmişlerdir. Kılavuz kitabının katılımcılar açısından kolaylıklar ve pratiklik sağlayacağından ve bilgileri hazır olarak elde etmeye çalıştıkları düşünülebilir. Buna paralel olarak Kılıç'ın (2009) yaptığı araştırmada ilkokulda öğretmen kılavuzunun duyulan ihtiyaçla ilgili derslerden görsel sanatlar dersinin de ihtiyaç olduğu görülmüştür. Göçer ve Aktürk (2015) sınıf öğretmenlerine yaptığı araştırmada, kılavuz kitaplarının öğretmeni bazı noktalarda yönlendirmede iyi olduğu fakat kılavuzun harfi harfiyen en ince ayrıntısına kadar yazılması öğretmeni rahatlığa alıştıracaktır ve bu yüzden yaratıcılığını ve verimliliğini öldürebileceği vurgulanmıştır. Sınıf öğretmenlerinin ana dersler dışında branş derslerinde de kendilerini yetiştirmeleri gerekmektedir ancak günümüz öğretmenlerinin bu duyguyu kaybettikleri görülmüştür. Taşkaya'ın (2012) yaptığı çalışmada nitelikli bir öğretmenin en başta

kendini geliştirmesi, değişip gelişen dünyayı takip etmesi, bu gelişmeleri kendine ve çevresine uygulaması beklenir.

Ayrıca katılımcılar görsel sanatlar dersine ait öğrenci ders ve çalışma kitabına gerek duymadıklarını, bu kitapların çocukların hayal gücünü sınırlandıracağını belirtmişlerdir. İlgili alan yazınlar incelendiğinde, Türkçe, matematik, fen bilgisi gibi temel dersler üzerinde bu tür araştırmaların yapılıp irdelendiği görülmekte fakat görsel sanatlar dersine ait ders ve çalışma kitabının mevcudiyeti üzerine yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bir branş dersi olan müzik dersi işlenirken ders kitabına ihtiyaç duyulurken, beden eğitimi ve görsel sanatlar dersi gibi branş derslerde öğrenci ders ve çalışma kitabına ihtiyaç duyulmaması ve belki de bu derslere ait ders ve çalışma kitabının bulunup bulunmaması önemli görülmediğinden veya bu durumun araştırmacılar tarafından hiç fark edilmediği düşünülmektedir. Araştırmada bu duruma ilişkin öğretmen görüşleri alınarak alanda ne kadar bilgi sahibi oldukları ve bu durumun onlar için sorun olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Çünkü branş dersleri her ne kadar yetenek istese de görsel sanatlar dersi sadece çizimden ibaret değildir, çünkü altında yatan sanat tarihi, sanat felsefesi gibi teorik bilgilerin az da olsa öğrencilere aktarılması gerekir. Bu konu da detaylı bir çalışma yapılması ve daha derinlemesine araştırma yapılması araştırmacılara tavsiye olunur.

Katılımcılar, görsel sanatlar alanında yeteneklerinin olmaması ve alanla ilişkin bilgi yetersizliği inançlarından dolayı görsel sanatlar dersini branş öğretmeni tarafından yürütülmesi gerektiği görüşündedir. Bu sonuca sınıf öğretmenlerinin bazılarının görsel zekaya hitap edemediklerinden öğrencilerin var olan yeteneklerini köreltiklerini katılımcılar tarafından gerekçe olarak sunulmuştur. Bahar (2011)' in yaptığı çalışma sonucu da bu araştırmayla paralel olduğu görülmektedir.

4.2. Sonuç

Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersinin işlenişine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre katılımcıların görsel sanatlar dersinde sorun yaşamalarına rağmen görsel sanatlar ders programına bağlı kalmaya çalıştıkları fakat ders saatinin yetersizliği, okulun fiziki koşullarının ders kazanımlarına uygun olmadığını gibi sorunlardan dolayı bazen ders programının dışına çıktıklarını ifade etmişlerdir.

- Programda geçen kazanımların yalın ve sade bir dilde olmadığı, görsel sanatlar öğretim programında geçen kazanım ve terimlerin çocuk düzeyine uygun olmadığı ayrıca sınıf öğretmenlerinin programda geçen kazanımları çoğu terminolojik terimleri her ne kadar bilmediklerini zannetseler de farkında olmadan alana ilişkin pek çok terimi bildikleri, fakat bunun uygulamasında sıkıntı yaşadıkları tespit edilmiştir.
- Ders için gerekli öğrenme – öğretme ortamı ve destekleyici materyallerin olmaması, öğretmenler için derse ait kaynak verilerin veya görsel yardımcı kaynağın olmaması, diğer ders disiplinlerinin görsel sanatlar dersinden daha önemli olduğu sonucuna varılmıştır.
- Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi için öğretmen kılavuz kitabına ihtiyaç duydukları gözlemlenmiş olup, katılımcıların görsel sanatlar alanına ait yetersiz donanımına sahip olmaları, kılavuz kitabının sınıf öğretmenleri için önemli olduğunun altını çizip bu eksikliğini de çoğunlukla internet aracılığı ile çözüm ürettikleri tespit edilmiştir.
- Sınıf öğretmenleri, görsel sanatlar dersine ait öğrenci ders ve çalışma kitabına çoğunlukla gerek duymadıklarını belirterek bu tür kitabın çocukların hayal gücünü sınırlandıracağı şeklinde görüş belirtmişlerdir.
- Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar alanında yeteneklerinin olmayışı ve alanla ilgili bilgi yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar sebebiyle görsel sanatlar dersinin branş öğretmenleri tarafından yürütülmesinin eğitimin niteliği bakımından daha uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

4.3. Öneriler

Araştırmadan elde sonuçlara yönelik bazı öneriler geliştirilmiştir:

- Bu alanda uygulamaya dayalı YÖK ve MEB iş birliğiyle görsel sanatlar eğitimi yönelik hizmet içi eğitim ve seminerler verilmelidir.
- Lisans düzeyinde verilen eğitimin MEB'e bağlı okullarda öğrencilere verilen eğitimle paralellik göstermesi, eğitim fakültelerinde bulunan akademisyenlerin de bundan haberdar olması ve ders içeriklerini mümkün oldukça öğretmenlerin yararlı olabilecekleri ve öğrencilere fayda gösterecek bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.
- Kazanımlar, sınıf öğretmenlerin açıklayabileceği ve ilkökul düzeyine uygun olabilecek şekilde yalın ve sade bir düzenlenmelidir.

- Görsel sanatlar öğretim programı ders saati arttırılmalıdır.
- Görsel sanatlar dersi öğretim programı diğer derslerle bütünlük taşıyacak biçimde hazırlanmalıdır.
- Sınıf öğretmenliği alanından gelen uzmanlar tarafından öğretim programı hazırlanmalıdır.
- Okulun sınıf öğretmenlerine görsel sanatlar dersi için sanatsal etkinlikler sınıfı veya atölye ve materyaller sağlanmalıdır.
- Sınıf öğretmenlerine göre ilköğretimde görsel sanatlar dersine branş öğretmenleri girmelidir.
- Sınıf öğretmenlerinin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik kılavuz niteliğinde materyaller hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alakuş, A. O. ve Mercin, L. (Ed.) (2011). Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi (2. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bahar, S. (2011). Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin Görsel Sanatlar ile ilgili görüşleri (Master's thesis, Niğde Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Buyurgan, S. ve Buyurgan U. (2007). Sanat Eğitimi ve Öğretimi (2. baskı). Ankara: PegemA.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem akademi 14.baskı.
- Dilmaç, O. ve İnanç, C. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Öz Yeterlik Düzeyleri/ The Self-Sufficiency Levels of Classroom Teachers about Visual Arts Course. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(2), 382.
- Ertürk, M. (2013). İlköğretim II. Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Anadolu Journal Of Educational Sciences International, 3 (1). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ajesi/issue/1528/18748>
- Ertürk, S. (1997). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Meteksan, 1997.
- Fischer, Ernst. (2005). Sanatın Gerekliliği. (C. Çapan, Çev.). İstanbul, Payel Yayınevi.
- Gombrich, E. H. (1992). Sanatın Öyküsü, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Göçer, A., Aktürk, Y. (2015). İlk ve Ortaokul Öğretmenlerinin Öğretmen Kılavuz Kitabına Yönelik Algıları: Metafor Analizi. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2015 (4), 186-199. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/goputeb/issue/34518/381489>
- Gökdemir, M. A. (2019). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Sanat Etkinliklerinde Karşılaşmış Oldukları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Mardin Örneği). SDU International Journal of Educational Studies, 6(2), 1-14.

Kahraman, D. (2014). Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.

Kılıç, A. (2009). İlköğretim birinci kademe derslerinde öğretmen kılavuzuna duyulan ihtiyaç ve içeriği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (21), 295-309.

MEB (2018), Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Oğuzkan, A. R, (1981). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.

Özer, Ö. (2001). İlköğretim Okullarında Sınıf Öğretmenlerinin Resim İş Derslerine İlişkin Eğitim Gereksinimleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Pekdağ, G. N. (2011). İlköğretim görsel sanatlar öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Tari, H. (2011). İlköğretim okullarının 1. 2. 3. sınıflarında uygulanan Görsel sanatlar dersinin öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. Marmara üniversitesi yüksek lisans tezi

Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(33), 283-298.

Tezcan, M., (1997) Türk Kişiliği ve Kültür-Kişiliği İlişkileri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını, 1997.

URL-1, 2019 <https://sozluk.gov.tr/Sanat>. 16 Ocak 2019

Yazar, T., Gökalp, M. ve Ağçıçek, M. (2013). İlköğretim Kurumları 1992 Resim-İş Eğitimi Dersi Öğretim Programı ile 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi. Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, 5(2), 53-71.

Yiğit, B., (2013). Bilimsel Araştırmanın Temelleri, S. Baştürk (Ed.). Bilimsel araştırma yöntemleri (1-29). Ankara: Vize Yayıncılık